كىتاب ۋە مۇھەررىر

مۇنارجان توختاخۇن

كىتاب مۇھەررلىرىنى تەربىيىلەپ يېتىلدۈرۈش نەشرىياتچىلىقىنىڭ ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىن شىنجاڭنىڭ نەشرىياتچىلىق ئىشلىرى 50 نەچچە يىلنى بېشىدىن ئۆتكۈزدى. نۇرغۇن پىشقەدەم مۇھەررلەرنىڭ ئورنىنى ياش ۋە ئوتتۇرا ياش مۇھەررلەر ئالدى، بۇ تەبىئى ئەھۋال، بۇنىڭدىن كېيىنمۇ شۇنداق بولىدۇ، چۈنكى ئىلمىساقتىن ئالدىنقىلارنىڭ ئورنىنى كېيىنكىلەر بېسىپ كەلگەن. جۇڭگوچە ئالاھىدىلىككە ئىگە سوتسىيالىستىك كىتاب نەشرىياتچىلىق ئىشلىرى سوتسىيالىستىك مەنىۋي مەدەنىيىتىنىڭ قۇرۇلۇشى بىلەن سوتسىيالىستىك ماددىي مەدەنىيىتىنىڭ قۇرۇلۇشىنىڭ ئېھتىياجى. بۇنداق ئېھتىياج جەھەتتىكى تەلەپ ۋە ژۇرنېيلەر ناھايىتى زور ھەم مۇشكۇل بولۇپ، پەقەت يۇقىرى سەۋىيەلىك مۇھەررلەرلا تاماملىيالايدۇ، ئۇلار مەركىزىي تۇۋرۇك لۇك رول ئويناپدۇ. كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ ئېسىل ئەنئەنىسىگە ۋارىسلىق قىلالايدۇ، ئىلغار كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ تەجرىبىلىرىنى قوبۇل قىلالايدۇ، تۇغرا يۇلىنىشكە قاراپ كىتاب نەشرىياتچىلىق كەسپىدە يېڭى ساھەنى ئېچىپ، كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتى بىلەن كىتاب نەشرىياتچىلىق خىزمىتىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئۈزلىرىنىڭ تۆھپىلىرىنى قوشالايدۇ.

1

كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتى ئاڭ فورماتسىيە كانگورگىيەسىگە تەۋە خىزمەت بولغاچقا روشەن سىياسىي خاھىشچانلىققا ئىگە، بۇ قەدىمدىن بۇگۈنگىچىمۇ، ئۈزىمىزدىن چەت ئەللىكلەرگىچە نامامەن شۇنداق. ھەرقانچە ئەركىن دۆلەت بولغان تەقدىردىمۇ شۇ دۆلەتتىكى كىتاب نەشرىياتچىلىقى ئوخشاشلا تۇرلۇك سىياسىي خاھىشلارنىڭ تەسىرىگە ۋە چەكلىمىسىگە ئۇچرايدۇ. كىتاب تەھرىرلىكى ۋە كىتاب نەشرىياتچىلىقى سىياسىيدىن ھالقىپ ئوتەلمەيدۇ. شۇڭا سىياسىي ئۇلچەم ئالدىنقى ئورۇنغا قويىلىدۇ. سىياسىي ئۇلچەم بىرىنچى ئورۇنغا قويۇلغاچقا كىتاب مۇھەررلىرى ھەقىقەتنى تەشۋىق قىلىش، پەن ـ مەدەنىيەت بىلىملىرىنى جۇغلاش ۋە ئۇنى كىشىلەرگە يەتكۈزۈش، پەن ـ تەتقىقاتنى ئىلگىرى سۈرۈش ۋە گۈللەندۈرۈش قاتارلىق جەھەتلەردە مۇھىم رولنى جارى قىلدۇرىدۇ. پەقەت ماركسىزم، ماۋزېدۇڭ ئىدىيەسى، دېڭ شىياۋپىڭ نەزەرىيەسى بىلەن قورالانغان، تەربىيەلەنگەن مۇنەۋۋەر مۇھەررلەرلا بۇنداق ئېغىر ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ، سوتسىيالىزملىق، كوممۇنىزملىق سىياسى تۇيغۇ بىلەن كىتاب مۇھەررلىك خىزمەت ئورنىدا چىڭ تۇرۇپ، بايرىقى روشەن، مەيدانى مۇستەھكەم ھالدا پارتىيەنىڭ سىياسىي لۇشىيەنى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ، ئۆزىنىڭ تېگىشلىك ھەسسىسىنى قوشىدۇ.

سوتسىيالىستىك كىتاب نەشرىياتچىلىق خىزمىتىدە كىتاب مۇھەررلىرى باشتىن ـ ئاخىر بىردەك بولۇپ، ماركسىزملىق مەيدان، نۇقتىئىنەزەر، مېتودولوگىيەدە چىڭ تۇرۇپ، روشەن سىياسىي خاھىشچانلىقنى ساقلىشىغا توغرا كېلىدۇ. بۇ كىتاب مۇھەررلىرىنىڭ ئاڭ مۇھىم ساپاسى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. مەيلى پىشقەدەم، مۇھەررىر بولسۇن ياكى ئوتتۇرا ياش مۇھەررىر بولسۇن ۋە ياكى ياش مۇھەررلەر بولسۇن، بۇ ئۇلچەم ئۇلار ئۈچۈن تامامەن ئورتاق بولىدۇ. كەسپىي بىلىم جەھەتتە ھەرقانچە كامالەتكە يەتكەن بولسۇن، ئەمما سىياسىي جەھەتتە تەربىيەلەنمىسە، توغرا نىشاندىن ئادەشىپ قالىدۇ، ئىلمىي ئىدىيەنى توغرا ئىگىلىگىلى بولمايدۇ، ئويلىغان ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولمايدۇ، توغرا دۇنيا قاراش، كىشىلىك قاراش ۋە قىممەت قارىشىنى تۇرغۇزغىلى بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە شىنجاڭدەك كۆپ مىللەتلەر ئولتۇراقلاشقان رايوندا مۇھەررلەرنىڭ سىياسىي جەھەتتىن پۈختا تەربىيەلىنىشى ئىنتايىن مۇھىم ھەم زۆرۈر. بۇ جەھەتتە سەللا بوشاڭلىق قىلىدىكەن، مەتبۇئاتنا مەسىلە كۆرۈلىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن كىتاب ـ مۇھەررلىرى ئالدى بىلەن ئۆزلىرىگە سىياسىي جەھەتتە قاتتىق تەلەپ قويۇپ، توغرا دۇنيا قاراشنى تىكلىشى، توغرا مېتودولوگىيەنى ئىگىلىشى، دىيالېكتىكا ماتېرىيالىزىم بىلەن تارىخىي ماتېرىيالىزىمنى ئۆگىنىش ئارقىلىق ئۆزلىرىنى سىياسىي نەزەرىيە جەھەتتە تەربىيەلەشكە توغرا كېلىدۇ. كىتاب مۇھەررلىرى ھەرخىل كىتابلارنى تەھرىرلەيدۇ. ئۇلارغا كەسپىي جەھەتتە ھەرخىل تەلەپ قويىلىدۇ، ئەمما سىياسىي تەلەپ ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئورتاق قويىلىدۇ. شۇڭا ئۇلار ئۆز خىزمىتىنى پۈختا، توغرا ئىشلەش ئۈچۈن كۇچلۇك سىياسىي نەزەرىيىۋى ئاساسقا ئىگە بولۇشى، توغرا يۇنىلىشتە چىڭ تۇرۇپ، ئەستايىدىل ئۆگىنىش زۆرۈر.

2

كەسپىنى قەدىرلەش بىلەن ئاڭلىق كەسپىي ئەخلاق تۇيغۇسى سوتسىيالىستىك كىتاب مۇھەررلىرىنىڭ ساپاسىنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمىدۇر. كەسپىنى قەدىرلەش روھى ئادەتتە سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇشتا كۇچلۇك تارىخىي بۇرچ تۇيغۇسى، مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى بولۇشنى، ئۆزلىرىنىڭ ئەقىل ـ پاراسىتىنى كىتاب ـ مۇھەررلىك كەسپىگە سەرپ قىلىشنى تەشەببۇس قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. كىتاب مۇھەررلىكىدىن ئىبارەت بۇ خىل مۇقەددەس روھ ئۆزىنىڭ ئەقىل ـ پاراسىتىنى، زېھنىي قۇدرىتىنى كىتاب مۇھەررلىكىگە بېغىشلاشتا، پارتىيە ۋە دۆلەتنىڭ نەشرىياتچىلىقتىكى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىسى ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

فاڭجېن، سىياسەتلىرىدە چىڭ تۇرۇپ، مىللىي روھنى ئۇرغۇتىدىغان، مەزمۇنى ساغلام، كىشىلەرنىڭ قەلبىگە ئىلھام بېرىدىغان مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى بارلىققا كەلتۈرۈشتە ئىپادىلىنىدۇ. شۇڭا بۇنداق كەسپىنى قەدىرلەش روھى ئىنتايىن مۇھىم رېئال ئەھمىيەتكە ئىگە. ئەگەر كەسپىنى قەدىرلەش روھى كۈچلۈك بولمىسا، مۇھەررىرلەر ئاسانلا كۆز ئالدىدىكى مەنپەئەتكە بېرىلىپ كېتىپ، قىلىۋاتقان كەسپىگە مۇھەببەت باغلىماي، كەسپىتىن بىزار بولىدىغان ئەھۋاللار كۆرۈلۈشى ئېھتىمالغا يېقىن بولىدۇ، شەرت ـ شارائىتى ياخشى، كىرىمى يۇقىرى ئورۇننى ئىزدەيدۇ، پۇل ـ مۇئامىلە بازىرىغا ئۆزىنى ئاتىدۇ. بۇنداق ئەھۋالدا ئۇلار تەھرىرلىگەن كىتابلارنىڭ سۈپىتى ناچار بولۇپ قالىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا، ئۇلار يەنە نام ـ مەنپەئەتكە بېرىلىپ كېتىدۇ ـ دە، خەلق ئۈچۈن، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلىش زور فاڭجېنىدىن ئادىشىپ قالىدۇ، شەخسىي مەنپەئەتنى دەپ نەشرىيات گۈلزارلىقىدىكى رەڭدار گۈللەرنى قۇرۇتىۋېتىدۇ، نەشرىيات گۈلزارلىقىنى زەھەرلىك ئوت ـ چۆپلەر قاپلايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ناچار ئاقىۋەت پەيدا بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن مۇھەررىرلەرگە قاتتىق تەلەپ قويۇش، ئۆزىنىڭ خىزمەت ئورنىنى، ئۆزى مەشغۇل بولۇۋاتقان كەسپىنى مۇقەددەس دەپ بىلىش، قەدىرلەش تەلىپىنى قويۇش؛ شۇنىڭ بىلەن تەڭ يەنە نەشرىيات تارماقلىرى مۇھەررىرلەر قوشۇنىنى مۇقىملاشتۇرۇش ئۈچۈن، نەشرىياتچىلىق خىزمىتىدە سېرىقتاللىق ئەھۋاللىرى كۆرۈلۈشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئۇلارنى تەربىيەلەشنى كۈچەيتىشى، ئۇزۇن مۇددەتلىك، ئوتتۇرا مەزگىللىك ۋە قىسقا مۇددەتلىك نەشرىيات پىلانىنى تۈزۈشنى تەلەپ قىلىش، بولۇپمۇ كەسپىنى قەدىرلەش، كەسپى ئەخلاقنى چىڭ تۇتۇش كېرەك. بىر مۇھەررىرنىڭ پىشىپ ـ يېتىلىشى ئۈچۈن ئۇزۇن ۋاقىت كېتىدۇ، تەھرىرلىك بوسۇغىسىغا قەدەم قويۇش، پىشىپ ـ يېتىلىش، كەسپىنى پۇختا ئىگىلەش ھالقىلىرىنى بېسىپ ئۆتىدۇ، بۇلارمۇ يەنە كەسپى ئەخلاق بىلەن مېھنەتسىز تۆھپە قوشۇش بىلەن مۇناسىۋەتلىك. شۇڭا كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنى قابىل، كەسپىتە پۇختا، كەسپى ئەخلاقتا دۇرۇس ئادەملەر ئۈستىگە ئېلىش كېرەك. كەسپىي ئەخلاقى ياخشى، دۇرۇس ئادەم ـــ ئۇ ئادەمنىڭ ئەقىل ـ ھۇشى جايىدا بولسىلا بۇنداق مۇقەددەس ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ.

نەشرىيات بازار ئىگىلىكىگە يۈزلەنگەندىن كېيىن كىتاب مۇھەررىرلىرىنىڭ بۇرچى تېخىمۇ مۇقەددەسلەشتى. كىتاب بازىرىنىڭ رىقابىتىگە ئاكتىپ قاتناشتى، بۇنداق ئەھۋالدا كەسپىي ئەخلاقنى تېخىمۇ تەكىتلەش زۆرۈر بولىدۇ، رەھىمسىز بازار رىقابىتىدە ھەممىدە پۇلغا قاراشتەك خاتا ئىدىيە مەۋجۇت بولسا، ياخشى ـ يامان، ئاق ـ قارا پەرقلەندۈرۈلمەي، كىشىلەرنى زەھەرلەيدىغان، جەمئىيەتتە يامان تەسىر پەيدا قىلىدىغان ئەھۋاللار كۆرۈلىدۇ. بۇنداق ئەھۋاللارنىڭ كۆرۈلۈشىگە ھەرگىز يول قويۇشقا بولمايدۇ. شۇڭا كىتاب مۇھەررىرلىرى توغرا پوزىتسىيەدە چىڭ تۇرۇپ، خەلق ئۈچۈن، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلىش فاڭجېنىغا ئاڭلىق ئەمەل قىلىپ، مۇھەررىرلىك خىزمىتىنى ئىجادىي قانات يايدۇرۇشى، ئىجتىمائىي ئۇنۇم بىلەن ئىقتىسادىي ئۇنۇمگە تەڭ ئېتىبار بېرىشى، رىقابەت جەريانىدا ئەلالىرىنى تاللاپ، ناچارلىرىنى شاللىشى زۆرۈر. دېمەك، كىتاب مۇھەررىرلىرىدە كەسپىي ئەخلاق ئېڭى تۇرغۇزۇش ۋە كۈچەيتىش كىتاب مۇھەررىرلىرىنىڭ كەسپىنى سۆيۈش روھىنى بېيىتىدۇ. ئۇلارنىڭ تەھرىرلىك ھەرىكىتىنى قېلىپلاشتۇرىدۇ، بۇنداق كەسپى ئەخلاقنى قېلىپلاشتۇرۇش كىتاب مۇھەررىرلىرىنىڭ كەسپىنى سۆيۈش، قەدىرلەش روھىي كاپالىتى بولىدۇ. كەسپىي ئەخلاق ئېڭىنى تەكىتلەش بىلەن بىرگە يەنە كىتاب تەھرىرلىك كەسپىنى باشقۇرۇشنىمۇ تەكىتلەپ، تەھرىرلىك ئىشلىرىنى باشقۇرۇش جەريانىدىكى مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش زۆرۈر. ھازىر نەشرىيات تارماقلىرىنىڭ تەجرىبىلىرى تېخىمۇ موللاشتى، بۇنداق ياخشى تەجرىبە ـ ساۋاقلارنى كىتاب مۇھەررىرلىرىنىڭ كەسپى ئەخلاقىغا يانداشتۇرۇش، ماسلاشتۇرۇش، كەسپى ئەخلاق ئېڭىنى تۇرغۇزۇش ۋە ئۇنى كۈچەيتىش بىلەن بىر گەۋدىگە ئايلاندۇرۇش كېرەك.

3

كىتاب مۇھەررىرلىرى بىر خىللا پەننى ئەمەس، كۆپ خىل پەننى تىرىشىپ ئۆگىنىشكە توغرا كېلىدۇ. مۇھەررىرنىڭ تەھرىرلىك كەسپى جەھەتتىكى تەرەققىيات ئىستىقبالىنىڭ قانداق بولۇشىغا قاراشتا ئۇنىڭ بىر كىتابنىڭ تەھرىرلىكىنى ياخشى ئىشلىگەن ـ ئىشلىمىگەنلىكىگە، يەنى ئۇنىڭ ئەمەلىي خىزمەت نەتىجىسىگە قاراشتىن ئايرىلمايدۇ. ئەمما تېخىمۇ مۇھىم بولغان بىر نۇقتا شۇكى، ئۇنىڭ ئىلىم جەھەتتە كۆپ خىل پەنگە يۈزلىنىپ، تەرەققىي قىلىش ئاساسىنىڭ پۇختا ياكى ئەمەسلىكىگە قاراشقا توغرا كېلىدۇ. بۇنى كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىنىڭ ئالاھىدىلىكى بەلگىلەنگەن. پەن تەتقىقات، ئوقۇتۇش ساھەسىدە بىر ئادەمنىڭ بىلىم قۇرۇلمىسىغا باھا بەرگەندە ئادەتتە خاسلىشىش تەكىتلىنىدۇ، پەقەت بىر خىل پەننى نۇقتىلىق تاللىسىلا ئۇ خىزمەتنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ. مەسىلەن، ئەدەبىياتنى مىسالغا ئالساق، ئۇ كلاسسىك ئەدەبىياتنى تاللىسىمۇ، ھازىرقى زامان ئەدەبىياتنى تاللىسىمۇ، جۇڭگو ئەدەبىياتنى تاللىسىمۇ، چەت ئەل ئەدەبىياتنى تاللىسىمۇ بولىۋېرىدۇ. باشقا پەنلەرمۇ مۇشۇنداق بولىدۇ. ئەمما تەھرىرلىك كەسپىدە ئەھۋال ئوخشىمايدۇ. كىتاب مۇھەررىرلىرىگە نىسبەتەن قىلىپ ئېيتقاندا، ھەم تەتقىق قىلىش ھەم خاسلىشىش تەلەپ قىلىنغان بولسىمۇ، ئەمما خىزمەت ئېھتىياجى تۈپەيلىدىن خاسلىشىش بىلەن بىللە يەنە تۇرلۇك پەنلىرىدىن خەۋەردار بولۇش تەلەپ قىلىنىدۇ. چۈنكى بىر مۇھەررىر ئۇزۇن يىللارغىچە پەقەت مەخسۇس بىر تېمىدىكى ئەسەرلەرنى تەھرىرلەش بىلەنلا كۈن ئۆتكۈزمەيدۇ. كىتابنىڭ چېتىلىش دائىرىسى كەڭ، تۇرلىرى كۆپ، ئىش تەقسىماتى ئىنچىكە بولىدۇ. شۇڭا كىتاب مۇھەررىرى خاسلىشىش ئاساسىدا كۆپ خىل پەن ساھەسىگە يۈرۈش قىلىپ، بىلىم جەھەتتە ئۆزىنى تاكاممۇلاشتۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ، شۇنداق بولغاندىلا ئاندىن بىر مۇھەررىر ھەرخىل تۈردىكى كىتابلارنى مۇۋەپپەقىيەتلىك تەھرىرلەش ۋەزىپىسىنى تاماملىيالايدۇ.

بۇنىڭدىن باشقا يەنە بىلىمنىڭ خاسلىقى بىلەن ئۇنىۋېرسالىلىق جەھەتتىكى مۇناسىۋەتنى، بىلىم جۇغلاش بىلەن بىلنى ئىشلىتىش-نىڭ مۇناسىۋىتىنى، كونىنىڭ ئورنىغا يېڭىنى دەسسىتىش مۇناسى-ۋىتىنى توغرا بىر تەرەپ قىلىش زۆرۈر. كىتاب تەھرىرلىكىدە ھەر قانچە مۇتەخەسسىس بولغان تەقدىردىمۇ يەنىلا بىلىم جەھەتتە ئەتراپ-لىق يېتىلىش مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ. بۇ ــ تەھرىرلىك خىزمىتى سۈپىتىنى ئۆستۈرۈش شەرتلىرىنىڭ بىرى. ئالۋەتتە بىلىم قانچە كۆپ جۇغلانسا شۇنچە ياخشى، ئەمما كۆپ جۇغلانغان بىلىم ئىشلە-تىلمىسە ئەپسۇسلىنارلىق ئىش بولىدۇ. چۈنكى بىلىم بىر ــ ئىككى كۈندە ئېرىشكىلى بولىدىغان نەرسە ئەمەس، شۇڭا تەھرىرلىك خىز-مىتىدە بىلىمنىڭ قەدىرىنى نامايەن قىلىش كېرەك. كونىنىڭ ئورنى-نى يېڭى ئىلىش مۇقەررەر قائىدە. كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتى ئە-جادىي ئەمگەك بولۇپ، باشقىلارنىڭ ئىزىدىن مېڭىشقا، باشقىلارنىڭ مۇقامىنى قايتۇلارچە توۋلاشقا، كونا دەسمايىنى يەپ يېتىۋېرىشكە بولمايدۇ، شۇڭا كىتاب مۇھەررىرلىرى بىلىم يېڭىلاپ تۇرۇشقا، خىزمەت ئۈسۈلىدا يېڭىلىق يارىتىشقا، تۇرلۇك مۇناسىۋەتلەرنى بىر تەرەپ قىلىش ئىقتىدارىنى ۋە كەسپى تۇيغۇسىنى ئاشۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ. بۇلار كىتاب تەھرىرلىك خىزمىتىدە سەل قاراشقا بولمايدە-غان مۇھىم ئامىللاردۇر.

4

ئىلمىي ئەدىبىۋى ئىستىل بىلەن خىزمەت ئىستىلىمۇ ئوخ-شاشلا مۇھىم. كەسكىن ئەدىبىۋى ئىستىل بىلەن خىزمەت ئىستە-لىغا كىتاب مۇھەررىرى بولغان ئادەم ھەر ۋاقىت سەل قاراشقا بول-مايدۇ. چۈنكى بىر كىتاب نەشر قىلىنىپ تارقىتىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ تارقىلىش دائىرىسى كەڭ، تەسىرى زور بولىدۇ، پىرىنسىپ جەھەتتىن زىنھار خاتالىق، سەۋەنلىك كۆرۈلمەسلىك تەلەپ قىلىنە-دۇ. مەسئۇلىيەتچان بىر مۇھەررىر پۈتۈن مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالىدۇ، كىتاب ــ ئورگىنالىنىڭ نەزەرىيە، سىياسەت جەھەتتە، ئىل-مىيلىك ۋە سەۋىيەلىك جەھەتتە توغرا بولۇش كىتاب سۈپىتىگە كا-پالەتلىك قىلىشنىڭ بىر مۇھىم ئۇلچىمى بولىدۇ. تېخنىكىلىق جە-ھەتتە گىرامماتىكا، ئىستىلىستىكا، لوگىكىلىق جەھەتتىن پەش ــ چېكىتكىچە سەۋەنلىك كۆرۈلمەسلىكى كېرەك. بۇنىڭدىن زىنھار شۇبھىلىنىشكە بولمايدۇ. شۇنداق ئىكەن، كىتاب مۇھەررىرى ئۆزىگە تۆۋەندىكى بىر قانچە جەھەتتە قاتتىق تەلەپ قويۇشى كېرەك.

بىرىنچىدىن، ئابزاسمۇ ئابزاس، جۈملىمۇ جۈملە ئوقۇشى، ھەر-گىزمۇ مۇنداقلا كۆز يۈگۈرتۈپ قويماسلىقى، ئاخىرى پۈتۈن ئەسەرنى باشتىن ــ ئاخىر ئەستايىدىل ئوقۇپ چىقىشى كېرەك. نۇرغۇن كە-تابلاردا كۆرۈلۈۋاتقان مەسىلىلەر دەل ئەستايىدىل ئوقۇماي، مۇنداقلا كۆز يۈگۈرتۈپ قويۇش سەۋەبىدىن بولغان. ئەستايىدىل ئوقۇغاندا بۇنداق سەۋەنلىكلەرنىڭ خالى بولغىلى بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن كە-تاب ــ ئەسەرلەرنى ئۈچ قېتىم ئوقۇپ چىقىش تۈزۈمى تۈرغۇزۇلغان.

ئىككىنچىدىن، تەكشۈرۈشكە، سوراشقا ماھىر بولۇش، گۇمانىي نۇقتىنى ئۆتكۈزۈۋېتىشتىن ساقلىنىش كېرەك. كىتاب مۇھەررىرى نۇرغۇن كىتاب ئوقۇشى، ئەتراپلىق بىلىم توپلىشى، ئىنسانىيەتنىڭ پايدىلىق بولغان بىلىملەرنى ئىمكانقەدەر ئۆگىنىشى كېرەك. ئەمە-تۈتۈش ئىقتىدارى ھەرقانچە ياخشى ئادەمنۇ ھەممىنى ئوقۇغۇچىلار تەئۇرىما، فورمۇللارنى يادقا ئېلىۋالغاندەك يادقا ئېلىۋېلىشى ناتا-يىن، ئەمما ئۇلارنىڭ مېڭىسىدە ئۆگەنگەنلىرىنىڭ تەسىرى قالىدۇ. ئۆگەنگەن بىلىملىرىگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەرگە دۇچ كەلسە شۇ ھامان مېڭىسىدە ئىنكاس پەيدا بولىدۇ. جەزىم قىلالمىغان مەسىلە-لەردە تەكشۈرۈشكە، سوراشقا مۇراجىئەت قىلىدۇ. ئەگەر مۇھىم مە-سىلىدە خاتالىق كۆرۈلسە كۆلكىگە قالىدۇ، ئوقۇرمەنلەر بۇ مۇھىم-رىرنىڭ سەۋىيەسى شۇنچىلىككەن دەپ قارايدۇ. بۇنداق مۇھەررىرنىڭ ئىناۋىتى بولمايدۇ.

ئۈچىنچىدىن، كىتاب مۇھەررىرلىرى تەھرىرلىك خىزمىتى جەر-يانىدا بىرمۇ ئىشقا يولۇققاندا باشقىلارغا نايىنئۇالماي ئۆزى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن تىرىشىشى كېرەك. كىتاب مۇھەررىرلىرى كەمتە-بولۇشى، ئاپتور (تەرجىمان) غا، ئوقۇرمەنلەرگە ئىشىنىشى، ئاپتور، ئوقۇرمەنلەرگە تاينىشى كېرەك. بۇ مۇھەررىرلەرنىڭ سەل قاراشقا بولمايدىغان بۇرچىدۇر. تەھرىرلىك نۇقتىسىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئەسەرنىڭ ھەربىر ئىنچىكە ھالقىلىرىغىچە ئەستايىدىل مېڭە ئىش-لىتىشكە توغرا كېلىدۇ. ئۆزى جەزىم قىلالمىغان مەسىلىلەرنى ئاپ-تور بىلەن ئورتاقلىشىپ ھەل قىلىشى ياكى قورال كىتابلارغا مۇرا-جىئەت قىلىش ئارقىلىق توغرا جاۋابقا ئېرىشىشى كېرەك، بۇ ھەم كىتابقا ھەم ئۆزىگە ھەم ئاپتورغا مەسئۇل بولغانلىق بولىدۇ.

تۆتىنچىدىن، كىتاب ئورگىنالىنىڭ يېزىقنى بىرتەرەپ قىلىش ئىقتىدارىنى ئۈستۈرۈش كېرەك. كىتابنىڭ ئەدىبىۋى مەزمۇنى يې-زىق ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ. يېزىق ئىقتىدارىنىڭ يۇقىرى ــ تۆۋەن بولۇشى كىتاب سۈپىتىنىڭ يۇقىرى ــ تۆۋەن بولۇشى بىلەن بىۋا-سىتە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. كىتاب مۇھەررىرى گىرامماتىكا، ئىس-تىلىستىكا، لوگىكا جەھەتتىكى ئىقتىدارىنى ئۈستۈرۈپلا قالماي يە-نە يېزىقچىلىق جەھەتتىكى بىلىملىرىنىمۇ ئۈستۈرۈشى كېرەك، چۈنكى بارچە ئەسەر پەقەت بىر خىللا ژانىردا يېزىلمايدۇ، شۇڭا كۆپ خىل ژانىرنى ئىگىلەش، ئۇنى تەھرىرلىك خىزمىتى جەريانىدا جا-رى قىلىش ئىشلىتىش كېرەك.، بۇنىڭدىن باشقا يەنە ئەدەبىيات ئۇسلۇبى-نىمۇ پۇختا ئىگىلەش كېرەك. چۈنكى كىتاب مۇھەررىرى كۆپ خىل مەزمۇن، كۆپ خىل ئۇسلۇب، كۆپ خىل ئىپادىلەش ئۇسۇلى بىلەن يېزىلغان كىتاب ئورگىنالىنى تەھرىرلەيدۇ. شۇڭا كىتاب مۇھەررىرى ئوخشاش بولمىغان كىتاب ئورگىنالىنى بىر تەرەپ قىلغاندا ژانىر، ئۇسلۇبقا سەل قارىماسلىقى، ئىنچىكىلىك بىلەن پەرقلەندۇرۇش، تەھرىرلىك خىزمىتىدە سۆز ــ جۈملىلەرنى ئۆزگەرتىپ قويىدىغان، ئۆچۈرۈپ قويىدىغان، تولۇقلاپ قويىدىغان ئەھۋاللاردىن قاتتىق ساق-لىنىپ، ئالتۇن ئۆزۈككە ياقوت كۆز سالغاندەك كىشىگە ئىزگۈ تۇيۇ-غۇ بېرىش كېرەك. بۇنىڭدىن باشقا يەنە مۇھەررىر ھەرخىل ژانىر، ئۇسلۇبتا يېزىلغان ئەسەرلەرگە سۆز بېشى، مۇقەددىمە، ئاخىرقى سۆز، خاتىمە يېزىشقا، كىتاب ــ ئەسەرگە باھا بېرىشكە، پۈتۈن ئە-

(ئاخىرى 106 ــ بەتتە)